

IN MEMORIAM CONSTANTIN BRÂNCUȘI – „ESEȚA LUCRURILOR”

Cu ocazia împlinirii a 66 de ani de la intrarea în eternitate a creatorului sculpturii moderne, Centrul de Cercetare, Documentare și Promovare „Constantin Brâncuși”, Consiliul Local și Primăria Municipiului Târgu Jiu, au organizat manifestarea „In memoriam Constantin Brâncuși – Esența lucrurilor”. Ca un fapt notabil, și așteptat demult, au fost invitate să colaboreze numeroase instituții de cultură și de învățământ din oraș: Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”, Muzeul Național „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Arhivele Naționale-Serviciul Județean Gorj, Filiala Târgu Jiu a UAP din România, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, Teatrul Dramatic „Elvira Godeanu”, Inspectoratul Școlar Județean Gorj, Liceul de Arte „Constantin Brăiloiu” și Școala Gimnazială „Pompiliu Marcea”. A participat, de asemenea, și Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția. Parteneri ai evenimentului au fost Filiala „Jean Bărbulescu” Gorj – Mehedinți a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și Liga Femeilor Gorjene „Arethia Tătărescu”.

Manifestarea a debutat miercuri, 15 martie, la Galeria Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția, unde au expus pe simeze 22 de artiști vizuali gorjeni, din Filiala Târgu Jiu a UAP. Curatori sunt artiștii gorjeni Vasile Fuiorea (președintele filialei) și Mihai Țopescu. Evenimentul a fost organizat în parteneriat cu Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică de la Veneția, Centrul de Cercetare, Documentare și Promovare „Constantin Brâncuși” și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj. Un alt obiectiv al acestuia este de a face cunoscută în lume capodopera brâncușiană, prin prezentarea filmului despre Ansamblul Monumental „Calea Eroilor”, realizat de Doina Lemny.

Majoritatea evenimentelor a avut loc joi, 16 martie. Dimineața, Universitatea „Constantin Brâncuși” (prin intermediul Institutului de Cercetare, Dezvoltare și Inovare din cadrul său) și filiala locală a Arhivelor Naționale au realizat o expoziție cu documente de arhivă, prezentând, printre altele, în original, certificatul de naștere al lui Constantin Brâncuși și actul de donație a lucrărilor create de artist la Târgu Jiu. Cu acest prilej, au luat cuvântul reprezentanți ai instituțiilor organizatoare: prof. univ. Luminița Popescu (rectorul universității),

Cristina Vasiloiu (șefa Serviciului Județean Gorj al Arhivelor Naționale), Adrian Tudor-Drăghici (din partea universității) și dr. Sorin Buliga (cercetător la Centrul Brâncuși).

În cadrul conferinței „Brâncuși și tradițiile populare românești”, susținută de Sorin Buliga la Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”, au fost analizate sursele creației marelui artist. Multe dintre ele își aveau sorgintea în arta populară românească și în natură, dar tehnicile sale de lucru erau moderne. Brâncuși a încercat, în lucrările sale de referință, o recuperare a sensurilor unor simboluri primordiale, devenind astfel universal.

În paralel cu conferința a avut loc momentul artistic „Despre Brâncuși vorbește toată lumea”. Evocarea teatrală „Brâncuși la Hobița” (scenariul Ion Cepoi) a fost interpretată de actori ai Teatrului Elvira Godeanu: Valeriu Bâzu („Brâncuși”), George Drăghescu („dascălul”) și Gia Enache („sora” lui Brâncuși). În piesă, artistul se întoarce după multi ani la Hobița și constată că „s-au schimbat multe pe-aici, dar ce văzui nu-mi place. Văd că satul meu s-a împărțit în cinci felii, cărora le zice partide, iar dascalii și preotii au ajuns nenorocirea satelor. Ei, urâtă schimbare!”. O astfel de evocare imaginară este, de fapt, un pretext al scenaristului pentru a descrie, într-o viziune personală, situația socio-politică de astăzi. Mariana Ghițulescu, managerul teatrului, a evidențiat „spiritul satului gorjenesc” și importanța reflecției asupra „adevăratele noastre rădăcini”.

În poemul interpretat de autorul său, scriitorul Ion Cepoi, se relatează „povestea fără sfârșit a unui copil, care a plecat într-o zi unde a văzut cu ochii, ducând în traistă ce a găsit mai de preț prin sat: câteva păsări măiestre din poveștile bunilor și străbunilor săi, pești din apa Bistriței, ouă, un cocoș, o piatră de hotar, o masă și niște scaune, poarta sub care și-au unit destinul toți ai lui, de la începutul veacurilor, și un stâlp, ca o scară, care, în fiecare dimineață, se înalță până la cer și dincolo de el”. De fapt, în această creație lirică se vorbește despre sursele folclorice și naturale ale artei brâncușiene, întocmai ca și în conferința amintită, ce avea loc simultan, într-o altă sală a muzeului.

Aceeași instituție a adăpostit și expoziția „Tărâmurii ascunse”, a artistului plastic Florin Mocanu. La vernisaj au vorbit Adrian Bâdea (managerul Centrului Brâncuși), curatorul Marius Barb (vicepreședintele UAP din România), criticul de artă Luiza Barcan și Florin Mocanu.

Luiza Barcan a subliniat „menirea artistului de-a dezvălui esențele” (întocmai ca și Brâncuși) și a scos în evidență valoarea lucrărilor de pe simeze, care aparțin unor etape diferite de creație, numindu-l pe autorul lor un „abstract foarte personal, cu note distincte”, care expune, de fapt, „trăiri”, „stări”, și „peisaje interioare” (chiar titlul „Tărâmurii ascunse” este sugestiv, în acest sens). Ele nu se rup cu totul de observarea și reprezentarea realității, „dar trec pe un alt palier al acestei contemplații a naturii”. Sunt diverse serii de lucrări: unele cu fundaluri albe sau complicate, care exaltă imaginea centrală (nucleul ei), altele realizate

folosind pata de culoare sau utilizând diverse alte tehnici de așternere a culorii pe pânză (de exemplu, tehnica dripping).

La Galeriile Municipale de Artă „Constantin Brâncuși” a avut loc vernisajul expoziției „De la materie, la spirit”, a sculptorului Aurel Contraș. La vernisaj au vorbit Florin Gheorghiu (curator), Luiza Barcan, Marius Barb și Aurel Contraș. Florin Gheorghiu l-a prezentat pe artist ca pe un creștin autentic, cu o spiritualitate puternic ancorată în lumea satului. De altfel, credința stă la baza operei sale, iar lucrările sale au fost filtrate prin intermediul elementelor primordiale: pamânt, apă, foc.

Luiza Barcan consideră că artistul aparține acelei generații de aur a sculpturii românești moderne și contemporane, a postbrâncușienilor, adică a artiștilor care, impregnați de operele marelui artist, au dat o nouă direcție artei lor (primul dintre ei a fost George Apostu). Începând cu tabăra de sculptură de la Măgura Buzăului (1970), prima în aer liber și, totodată, o școală neconvențională de sculptură, artiștii acestei generații au participat, apoi, la multe astfel de simpozioane, în toate zonele țării, „lăsând răspândite o mulțime de lucrări de artă monumentală, dezrobite de ingerințele ideologice ale epocii. Nu se mai poate vorbi acolo de realism socialist sau de artă cu tendință, în aceste zone în care artiștii creau absolut liber, în acord cu viziunea și cu propria lor conștiință”.

Criticul apreciază că sculpturile, lucrate în lemn, bronz și piatră, se situează sub auspiciile redescoperirii universului tradițional țărănesc. Acest fapt este specific generației postbrâncușienilor, mai ales în anii '70 și '80. Creațiile lor transmit sugestii la nivel formal, prin reinterpretarea unor obiecte tradiționale, dându-le un alt statut, ridicându-le pe o treaptă culturală superioară. Acest fenomen se poate observa și la Aurel Contraș: „Găsim în lucrările sale, foarte elaborate, această artă tradițională, trecută prin foarte multe filtre. De asemenea, găsim în arta sa, pe lângă un recurs la arta tradițională, și un recurs la arta medievală. Subiectul și simbolistica de tip creștin sunt prezente vizibil, explicit în lucrările sale... Expoziția trece, astfel, într-o altă zonă, de la materie la spirit, de la sugestia formală și materială, către o lume epurată, către ceea ce nu se vede, dar este veșnic... Artistul poate, prin creația lui, să ne trimită într-o altă dimensiune, unde lucrurile nu sunt pieritoare”. Un lucru particular la acest artist este și „permanenta căutare a echilibrului și armoniei”.

La ambele expoziții au susținut momente muzicale, interpretând la vioară și la nai, elevi ai Liceului de Arte „Constantin Brăiloiu”.

Muzeul Național „Constantin Brâncuși” a adăpostit expoziția de pictură „Fie să renască”, a artiștilor Valeriu Sepi și Nicu Covaci, absolvenți ai Facultății de Arte Plastice din Timișoara, dar și fondatori ai legendarei trupe „Phoenix”. La vernisaj, au luat cuvântul conf. univ. Zuzu Caratânase (curator), Denisa Șuță (directorul instituției) și cei doi artiști. Nicu Covaci consideră că toate compozițiile sale depind de starea de spirit în care se află (care s-a schimbat, însă, de-a lungul timpului), inclusiv creațiile sale muzicale: „piesele mele au toate un mesaj, mai subtil înainte, pentru că eram interziși, astăzi mai agresiv. Eu consider

că toate compozițiile mele sunt create dintr-o stare pe care o am; poate sunt și crâncen, supărat, dezamăgit și de aceea multe piese îmi sunt reclamate de public: <măi, unde-s piesele acelea frumoase, cu fată verde...>, dar nu mai pot să fac asta. În 60 de ani am compus peste 100 de melodii care sunt declarate la Uniunea Compozitorilor și, când am fugit din țară în 1977, erau vreo două milioane de discuri vândute... nu mai știu cum și unde s-au vândut, dar noi nu am primit niciun ban, niciun cent de la Electrecord (doar pentru trei zile de înregistrare, câteva sute de lei). Drepturile de autor ar fi trebuit să vină de la Uniunea Compozitorilor, dar dacă nu suntem recunoscuți drept compozitori, ei își bagă banii în buzunar, iar nouă ne dau doar niște bani mărunți. Dar nu e momentul să ne enervăm, ci să ne bucurăm de ceea ce ați venit să vedeți aici. Este o onoare teribilă, pentru mine și pentru Sebi, să fim în casa lui Brâncuși, care era un Dumnezeu, și să expunem și noi în această casă”.

Ultima zi, vineri 17 martie, a fost dedicată manifestării „Brâncușiana copiilor”, organizată de Cercul metodic al profesorilor de arte vizuale al ISJ Gorj la Școala Gimnazială „Pompiliu Marcea”. Coordonatorii au fost mai multe cadre didactice ale școlii, iar moderatorul evenimentului a fost profesor Diana Ileana Ciurea (coordonator de proiect și responsabil al cercului metodic de arte vizuale). Elevii școlii au prezentat un moment cultural-artistic, având ca tematică simbolistica zborului, constând în lectura unor aforisme și texte brâncușiene. Expoziția de artă a elevilor (la nivel județean) a fost constituită din peste o sută de lucrări, din domeniul graficii, picturii, modelajului și artei digitale.

Reprezentantul Centrului Brâncuși, Sorin Buliga, a susținut o prelegere privind viața și opera lui Constantin Brâncuși, insistând asupra simbolisticii *Pasărilor* brâncușiene, în concordanță cu tematica manifestării.

O asemenea colaborare complexă între Centrul Brâncuși și instituțiile de cultură și învățământ din Târgu Jiu s-a dovedit fructuoasă, și, totodată, de bun augur în vederea dezvoltării unei identități culturale a orașului. În acest caz, valoarea care dă particularitate și care unește oamenii iubitori de frumos este Constantin Brâncuși, artistul care a trimis Târgu Jiul în universalitate, din momentul în care și-a amplasat capodopera, o adevărată *Via Sacra*, în mijlocul acestuia.

Sorin Buliga